

Nurmijärvi

Vuoden 2023 talousarvion täytäntöönpano-ohje vahvistettu
kunnanhallituksessa 19.12.2022 (KH x/2022)

Talousarvio 2023 ja taloussuunnitelma 2023-2025 vahvistettu
valtuustossa 16.11.2022 (KV 105/2022)

VUODEN 2023 TALOUSARVION TÄYTÄNTÖÖNPANO-OHJE

	sivu
1. Talousarvion sitovuus ja käyttösuunnitelmien laadinta	1
2. Toiminnan ja talouden seuranta kuntakonsernissa	4
3. Taloutta koskevat säännöt ja sisäisen valvonnan ohjeet	4
4. Vahingonkorvausten perimisvelvollisuus ja maksuoikeus	6
5. Kunnalle tulevien suoritusten muuttaminen ja niistä lykkäyksien ja vapautuksen myöntäminen	6
6. Saatavien perintä ja poistaminen tileistä	6
7. Arvonlisäveron vaikutuksia	6
8. Avustukset	8
9. Ostolaskut	8
10. Harmaan talouden torjunta	8
11. Uudisrakentaminen, kaavoitus- ja maankäytön toteuttamisohjelmat	8
12. Konsernihallinto	9
13. Hankinnat ja varastot	10

Nurmijärvi

1. TALOUSARVION SITOVUUS JA KÄYTTÖSUUNNITELMIEN LAADINTA

Yleistä

Valtuusto on hyväksynyt 16.11.2022 talousarvion ja – suunnitelman vuosille 2023-2025. Talousarvioon ja - suunnitelmaan sisältyvät mm. toimialojen ja liikelaitosten kuntastrategiasta johdetut vuositavoitteet, keskeiset muutokset toiminnassa vuonna 2023 sekä osoitettu sitovat käyttötalouden ja investointien määrärahat, joilla toiminta rahoitetaan. Talousarvioon on koottu myös keskeisimmät tulosalueiden perustiedot kuten henkilöstöresurssia kuvaava HTV-tieto ja suoritettuja.

Kuntalain mukaan kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava valtuuston hyväksymää talousarviota. Talousarvio sitoo toimielimiä ja henkilöstöä ja on samalla valtuuston toiminnan ja talouden ohjausväline. Siihen tehtävistä muutoksista päättää sitovuusmääräykset huomioon ottaen valtuusto.

Talousarviomuutokset

Talousarvion määrärahojen ylityspaine tai tuloarvioiden alitusuhka tulee ensisijaisesti pyrkiä kattamaan tilikauden aikana toimialan sisällä toteutettavien määrärahasiirroin. Myös talousarviossa asettuja vuositavoitteita tulee talousarviovuoden aikana muuttaa tai poistaa, mikäli tavoitteen toteuttaminen muuttuu jostakin syystä mahdottomaksi.

Talousarvioon tehtävät muutokset on esitettävä valtuustolle siten, että valtuusto ehtii käsitellä muutosehdotukset talousarviovuoden aikana. Talousarvion muutosehdotukset perusteluineen esitellään pääsääntöisesti valtuustolle raportoitavien osavuositarkastusten yhteydessä.

Kiireelliset ja taloudellisilta ja toiminnallisilta vaikutuksiltaan merkittävät muutokset tulee tuoda kuitenkin viipymättä valtuuston käsiteltäväksi.

Määräraha- ja tuloarviomuutosten yhteydessä on selvitettävä niiden vaikutukset tarvittaessa asetettuihin tavoitteisiin ja tehtävä myös perustellut esitykset tavoitteiden muutoksiksi.

Määräraha, tuloarvio, sisäiset menot ja poistot

Määräraha on valtuuston talousarviossa toimialalle myöntämä euromäärältään rajattu valtuutus varojen käyttämiseen.

Tuloarvio on valtuuston talousarviossa toimialalle asetama tulotavoite.

Talousarvion määrärahoihin ja tuloarvioihin sisältyvät myös **sisäiset erät**.

Suunnitelman mukaiset poistot ovat pitkävaikutteisten hankintamenojen kirjanpidollisia jaksotuksia. Poistoilla kunta jakaa pitkävaikutteisesta hankinnasta aiheutuvan kulun usealle tilikaudelle hankitun hyödykkeen vaikutusajan mukaisesti.

Investointiosassa käsitellään aktivoitavat hankintamenot. Talousarviossa käsitellään investointiosassa talonrakennushankkeet, jotka ovat vähintään 30 000 euroa ja

muut hankkeet, jotka ovat arvoltaan vähintään 10 000 euroa sekä ensikertainen kalustaminen. Myös maa-alue- ja osakehankinnat kuuluvat investointiosaan. Jos hankkeen toteutuminen viivästyy talousarviossa arvioidusta aikataulusta, voidaan investointi jaksottaa valtuuston päätöksellä uudelleen seuraaville vuosille poistamalla investointimääräraha kuluva vuoden talousarviosta ja hakemalla vastaava käyttämättä jäänyt investointimääräraha joko tulevan talousarviovuoden talousarviovalmistelun yhteydessä tai uuden talousarviovuoden aikana talousarviomuutoksena, mikäli tarve muutokselle on syntynyt tulevan vuoden talousarvion vahvistamisen jälkeen.

Investointitoiminnan rahoitusosuuksina esitetään mm. arvioidut valtion ja muiden yhteisöjen rahoitusosuudet ja maanmyynnin hankintahintavähennys. Omaisuuden myyntivoitot ja -tappiot tuloutetaan tuloslaskelmaan. Kaavoitussopimuksiin liittyvät maa-aluehankinnat kirjataan talousarvion investointiosaan ja ne edellyttävät siksi myös määrärahaa.

Nurmijärvi

Talousarvion sitovuus

Talousarvion sitovia eriä ovat kuntalain 110 §:n mukaisesti valtuuston hyväksymät toiminnan ja talouden tavoitteet ja niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Sitovuus koskee talousarviovuoden 2023 tavoitteita, määrärahoja ja tuloarvioita. Suunnitelmavuosien 2024-2025 sitovuus on ohjeellinen.

Talousarviossa käyttötalous on valtuustoon nähden sitova pääsääntöisesti toimialoittain niin, että sitovuus on toimintatuottojen ja -kulujen erotus eli netto (toimintakate). Toimialatasoisesta sitovuudesta poikkeaa Omaisuuksien tuotot- ja hallinta tulosalue sekä Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen tulosyksikö, jotka ovat valtuustoon nähden sitovia toimintakatasolla. Määrärahoihin ja tuloarvioihin sisältyvät sisäiset erät.

Talousarviovuoden kuntastrategiaa toteuttavat vuosittaiset tavoitteet ovat sitovia valtuustoon nähden.

Investointiosassa määrärahojen ja rahoitusosuuksien erotus (nettomääräraha) on sitova valtuustoon nähden hankeryhmäkohtaisesti. Pääsäännöstä poikkeavat talonrakennushankkeet, joissa tekninen lautakunta voi tehdä talonrakennushankkeiden kesken vähäisiä määrärahoja.

Käyttösuunnitelma ja liikelaitosten talousarviot

Määrärahat ja tuloarviot on talousarviossa esitetty toimialoittain ja tulosalueittain. Toimialat voivat halutessaan laatia näihin perustuen käyttösuunnitelmansa, joiden tulee, käyttö- ja investointitalouden sitovuustasot huomioiden, vastata eurolleen valtuuston hyväksymää toimintakatetta.

Käyttösuunnitelmissa voidaan lisäksi asettaa valtuustotason tavoitteista johdettuja lauta-/johtokuntatasoisia alemman tason sitovia osatavoitteita. Lautakuntatasoiset osatavoitteet voidaan hyväksyä joko käyttösuunnitelman hyväksymisen yhteydessä tai erillisenä asiana. Osatavoitteet asetetaan toiminnalle ja taloudelle siten, että ne noudattavat kuntastrategiaa, niiden toteutumiseen voidaan toimialalla vaikuttaa, ja että niiden toteutumista voidaan seurata konkreettisesti mitaten lautakunnan/liikelaitoksen edellyttämässä aikataulussa. Tavoitteita voidaan asettaa toiminnan taloudellisuudelle, tuottavuudelle ja vaikuttavuudelle. Käyttösuunnitelman

rahasiirtoja, sillä edellytyksellä, että valtuuston päättämät hankkeet toteutetaan talousarvion mukaisessa laajuudessa.

Tuloslaskelmaosassa valtuustoon nähden sitovia eriä ovat verotulot, valtionosuudet sekä rahoitustuottojen ja -kulujen netto.

Rahoituslaskelmaosassa valtuustoon nähden sitovia eriä ovat antolainauksen muutokset, joka muodostuu antolainasaamisten lisäysten ja vähennysten erotuksesta sekä lainakannan muutokset, joka muodostuu lainojen lisäysten ja vähennysten erotuksesta.

Liikelaitosten tuloslaskelmissa sitova taso on tilikauden 2023 yli-/ alijäämä ja rahoituslaskelmissa nettoinvestoinnit ja lainakannan muutos.

Aleksia -liikelaitoksen taseella saa olla enintään 200 000 euron kumulatiivinen yli- tai alijäämä tilivuoden tilinpäätöksessä. Vuosien 2020 ja 2021 aikana Aleksian taseen kumulatiivinen alijäämä on koronan vuoksi kasvanut yli 200 000 euroon. Alijäämän kattamisesta on tehty suunnitelma, jonka myötä liikelaitoksen taseen kumulatiivisen alijäämän osalta päästään tavoiteltuun tilaan.

esitysmuoto voi noudattaa talousarvion esitysmuotoa ja rakennetta.

Liikelaitosten johtokunnat hyväksyvät lopullisen talousarvionsa 31.12.2022 mennessä ottaen huomioon Kuntaliiton suosituksen kunnan talousarvion ja -suunnitelman laadinnasta.

Toimialojen on pitäydettävä vain välttämättömissä hankinnoissa ja rekrytoinneissa. Käyttökulujen hillitseminen on merkittävin talouden hallintakeino. Mikäli tuloarvio ylittyy tai määräraha-arvio alittuu talousarviosta, parantunut toimintakate tulee viedä muutoksena valtuustoon. Tällöin esimerkiksi tuloarvion oleellisesti ylittyessä talousarviosta, ylitystä vastaavaa osuutta toimintakuluissa ei saa kasvattaa toimintakatteen säilyttämiseksi talousarvion tasossa.

Nurmijärvi

Käyttösuunnitelmien laatijat

Tarvittaessa erillisen käyttösuunnitelman hyväksyvät ja sen toteutumisesta raportoivat toimialat ovat tulosalueittain/ toiminnoittain seuraavat:

Toimiala/tulosalue

Käyttösuunnitelman hyväksyjä

Konsernipalvelut

Hallintopalvelut	kunnanjohtaja
Henkilöstöpalvelut	kunnanjohtaja
Talous- ja strategiapalvelut	kunnanjohtaja
Viestintä- ja markkinointipalvelut	kunnanjohtaja
Elinvoimapalvelut	elinvoimalautakunta tai kunnanjohtaja
Yhteiset toiminnot	kunnanjohtaja
Tarkastuslautakunta	tarkastuslautakunta tai kunnanjohtaja

Sivistys- ja hyvinvointitoimiala

Hallinto- ja talouspalvelut	sivistyslautakunta tai sivistysjohtaja
Koulutuspalvelut	sivistyslautakunta tai sivistysjohtaja
Varhaiskasvatuspalvelut	sivistyslautakunta tai sivistysjohtaja
Kirjasto- ja kulttuuripalvelut	hyvinvointilautakunta tai sivistysjohtaja
Nuorisopalvelut	hyvinvointilautakunta tai sivistysjohtaja
Liikunta- ja hyvinvointipalvelut	hyvinvointilautakunta tai sivistysjohtaja

Ympäristötoimiala

Tekninen keskus	tekninen lautakunta tai tekninen johtaja
Tilakeskus	tekninen lautakunta tai tekninen johtaja
Hallinto- ja talouspalvelut	tekninen lautakunta sekä asemakaavoitus- ja rakennuslautakunta rakennusvalvonnan osalta tai tekninen johtaja
Keski-Uudenmaan ympäristökeskus	tekninen lautakunta tai tekninen johtaja
Maankäyttö ja kaavoitus	elinvoimalautakunta maankäytön ja yleiskaavoituksen osalta sekä asemakaavoitus- ja rakennuslautakunta asemakaavoituksen ja kiinteistö- ja mittausstoimen osalta tai tekninen johtaja edellä mainittujen osalta
Omaisuuksien tuotot ja hallinta	elinvoimalautakunta tai tekninen johtaja

Liikelaitokset

Nurmijärven Vesi	Nurmijärven Vesi -liikelaitoksen johtokunta tai liikelaitoksen johtaja
Aleksia	Aleksia-liikelaitoksen johtokunta tai liikelaitoksen johtaja

Kalustohankintoja koskevista investointien kokonaismäärärahoista on toimialojen myös tehtävä erillinen käyttösuunnitelma. Suunnitelma on mm. hankintojen ja tilintarkastuksen käytettävissä.

Nurmijärvi

2. TOIMINNAN JA TALOUDEN SEURANTA KUNTAKONSERNISSA

Valtuustolle raportoidaan valtuustoon nähden strategian sitovien vuositavoitteiden sekä käyttötalousosan, investointiosan, tuloslaskelmaosan ja rahoitusosan toteutumisesta. Myös eri yhteistyötahojen kanssa tehtävien projektien ja hankkeiden etenemisestä raportoidaan muun raportoinnin yhteydessä.

Toiminnan ja talouden raportointi

Kunnan, kunnan liikelaitosten ja tytäryhtiöiden toiminnan ja talouden toteutumisesta raportoidaan valtuustolle osavuosisikatsauksissa neljännesvuosittain. Viimeinen raportointi tapahtuu tilinpäätöksessä.

Kunnan ja sen liikelaitosten toimintaa ja taloutta seurataan säännöllisesti pääosin kuukausittain kunnan johtoryhmässä, toimialojen ja liikelaitosten johtoryhmissä ja tulosalueilla sekä niistä raportoidaan lautakunnille ja johtokunnille. Seurantaan kuuluu sisäinen valvonta ja riskien hallinta.

Osavuosisikatsaukset

Osavuosisikatsaukset annetaan valtuustolle seuraavasti:

Osavuosisikatsaus 1.1.-31.3.2023 (OVK I),
toukokuussa

Osavuosisikatsaus 1.1.-30.6.2023 (OVK II),
lokakuussa

Osavuosisikatsaus 1.1.-30.9.2023 (OVK III),
marraskuussa

Osavuosisikatsauksissa kunnan toimialat ja liikelaitokset raportoivat käyttötalouden ja investointien toteutumisesta. Osavuosisikatsauksissa annetaan myös tilinpäätösennuste. Toisen osavuosisikatsauksen (1.1.-30.06.2023) ja tilinpäätöksen yhteydessä raportoidaan

Toimialojen on pidettävä yhteyttä kuntayhtymien ja muiden yhteistyötahojen kunnan edustajiin ja huolehdittava, että kyseisten yhteistyötahojen toiminnasta raportoidaan.

Kaikki raportit laaditaan tiiviissä muodossa toimiala- ja hanketasoisina.

Henkilöstöpalvelut raportoivat henkilöstömäärän (vakituiset, määräaikaiset, sijaiset, htv-tunnusluvut), palkkakustannusten kehityksestä osavuosisikatsausten yhteydessä.

Kunnan tytäryhteisöjen tulee seurata hallintoelimissään omaa toimintaansa ja raportoida kuntakonsernin kannalta merkittävistä taloudellisista ja/tai toiminnallisista asioista kuntaemolle myös osavuosisikatsausaikojen välillä.

kuntastrategiasta johdettujen sitovien vuositavoitteiden toteutuminen. Toisen osavuosisikatsauksen yhteydessä raportoidaan lisäksi rahoituskatsaus. Tilinpäätöksessä raportoidaan lisäksi kuntastrategian seurannan mittarit.

Kunnan tytäryhteisöt raportoivat toiminnan ja talouden toteutumisesta osavuosisikatsauksissa sekä toimittavat hallintoelimensä käsittelypöytäkirjat sähköisenä kunnan talouspalveluille.

Talous- ja strategiapalvelut ohjeistavat kunnan toimialoja, liikelaitoksia ja tytäryhteisöjä osavuosisikatsausten tarkemmasta sisällöstä ja aikataulutuksesta talousarviovuoden aikana.

3. TALOUTTA KOSKEVAT SÄÄNNÖT JA SISÄISEN VALVONNAN OHJEET

Kunnan toiminnan järjestämisessä noudatetaan valtuuston hyväksymää hallintosääntöä ja kunnanhallituksen antamia sisäisen valvonnan ohjeita.

Sisäisen valvonnan ohjeissa on selvitetty menojen ja tulojen valvontaa, menojen suorittamista ja tulojen kantamista. Määrärahojen käyttöön liittyy merkittävä vastuu, joka edellyttää ohjeistuksen tuntemista.

Nurmijärvi

Toimialojen tositteiden hyväksymis-, vastaanotto-/asiatarkastusoikeudet myöntää toimiala-/liikelaitosjohtaja tai kunnanjohtaja. Em. oikeuksia ei saa delegoida.

Tositteesta täytyy käydä selväkielisesti ilmi tositteen tarkoitus ja siihen merkitään asiasta mahdollisesti tehdyn päätöksen tiedot. Rahoitusosuuksien maksamisen on aina perustuttava kunnan toimielimen tai viranhaltijan tekemään päätökseen. Kunkin viranhaltijan/työntekijän henkilökohtaiset laskut voi hyväksyä vain organisaation mukainen esimies.

Hyväksyjän on ennen hyväksymistään varmistettava, että tositteessa on vastaanotto/asiatarkastusmerkintä ja että hankintaan on käytettävissä määrärahaa. Hyväksyjä vastaa siitä, että tosite on muodollisesti ja asiallisesti oikein, tavara, työsuoritus tai muu palvelu on merkitty vastaanotetuksi ja että siinä on oikea tiliöinti.

Ostolaskut asiatarkastetaan ja hyväksytään sähköisellä järjestelmällä. Käyttösuunnitelman hyväksyjän päätöksiin perustuvat asiatarkastus- ja hyväksymisoikeudet ja niiden muutokset annetaan kirjallisesti erikseen annettavien ohjeiden mukaisesti. Mahdollisia manuaalisia vastaanotto- ja hyväksymisallekirjoituksia varten pitää toimialalla olla allekirjoittajien nimikirjoitusnäytteet. Kassamaksuihin on toistaiseksi lisäksi liitettävä kunnan pankkitilin käyttäjäksi valtuutetun viranhaltijan/työntekijän allekirjoitus tai sähköinen hyväksyntä (sähköinen allekirjoitus tai sähköposti).

Ennakonpidätyksenalaiset palkat ja palkkiot maksetaan Sarastia Oy:n palkanlaskentapalvelujen toimesta sinne toimitetun aineiston perusteella.

Matkalaskujen käsittelyssä käytetään sähköistä Populus- matkanhallintajärjestelmää.

Myyntilaskutukset tehdään kunnan tulosalueilla ja liikelaitoksissa. Laskutukset tulee hoitaa ilman viivästymistä, koska laskutukset tehdään muutenkin pääosin jälkikäteen palvelun tuottamisen jo tapahduttua. Laskutuksissa käytetään keskitettyä Sarastian hoitamaa myyntireskontraa. Eräpäivän asettamisesta säädetään sisäisen valvonnan ohjeessa (kohta 3.8.3.).

Saamisten maksukehotukset sekä perintätoimenpiteet hoitaa Intrum Justitia. Perintätoimenpiteiden seuranta tehdään Sarastiassa.

Kunnan talouspalveluista saa tarpeen mukaan ohjeita ja opastusta laskutuskäytännöistä.

Maksut ja taksat

Kunnan palveluista ja muista suoritteista perittävien maksujen yleisenä perusteena käytetään valtuuston päätöksen mukaisesti omakustannusperustetta tai maksukykyperustetta. Maksujen ja taksojen taso on pidettävä ajanmukaisella tasolla.

Tilikartat, kustannuspaikkahierarkia ja laskentatunnisteet

Listaus ajantasaisista tilikartoista, kustannuspaikkahierarkiasta ja laskentatunnisteista löytyy intrasta talouden sivuilta ja Sarastian Extranet-työpöydältä.

Käteiskassat

Käteismyynti tapahtuu alitilityskassojen kautta. Talousjohtaja perustaa/lakkauttaa alitilityskassan ja päättää alitilityskassan pohjakassan määrän, kassan enimmäismäärän ja kassan varojen käyttöoikeuden. Kassan hoidosta vastaavan henkilön (alitilitäjän) ratkaisee kassaa hallinnoivan tulosalueen/tiimin päällikkö. Käteiskassaan vastaanotettavasta suorituksesta annetaan maksajalle kassakuitti tai manuaalinen juoksevasti numeroitu päiväyksellä varustettu kuitti. Ellei maksua ole kuitattu vastaanotetuksi kassakoneella, on tulotositteeksi jäävään kappaleeseen merkittävä vastaanottajan allekirjoitus. Numeroiduista tulotositesarjoista, tositteiden luovutuksesta ja tilityksistä on pidettävä luetteloa hallintokunnissa.

Kassan tarkastamisesta vastaa asianomaisen tulosalueen päällikkö. Alitilitäjän asemassa olevan henkilön vaihtuessa on toimitettava kassantarkastus. Kassojen varat tilitetään kunnan pankkitilille vähintään neljännesvuosittain kassan enimmäismäärä huomioon ottaen. Tällä hetkellä kassavarat tilitetään kunnan tilille Keski-Uudenmaan Osuuspankkiin. Kassavaroista pidetty kirjanpito tositteineen ja tilityksiin liittyvät kassatositteet toimitetaan talouspalveluihin. Kassan tarkastus tulee tehdä määräajoin. Mahdolliset poikkeamien aiheuttamat toimenpiteet on todettava päätöksenteossa/muistiossa. Tarkastuksesta tehdään tarkastusmuistio ja viranhaltijapäätös, jotta tilintarkastus voi seurata päätöksiä kunnan asianhallintajärjestelmässä. (kunnan johtoryhmä 25.1.2011)

4. VAHINGONKORVAUSTEN PERIMISVELVOLLISUUS JA MAKSUOIKEUS

Kunnalle aiheutettujen vahinkojen seuraamukset ja korvaukset tulee laskuttaa syntyneitä kuluja vastaavina vahingon aiheuttaneelta toimialojen toimesta.

Kunnan suorittamien vahingonkorvausten maksuoikeuden käyttämisen päätösvalta on määritelty hallintosäännössä. Päätösvallan siirtämisestä edelleen päätetään erillisellä delegointipäätöksellä. Vahingonkorvauksen

myöntäminen edellyttää hallinnollisen päätöksen tekemistä.

Vahingonkorvausten eurorajat ovat:

Lautakunta yli 100 000 euron osalta. Toimiala-/liikelaitosjohtaja 100 000 euroon asti.

5. KUNNALLE TULEVIEN SUORITUSTEN MUUTTAMINEN JA NIISTÄ LYKKÄYKSEN TAI VAPAUTUKSEN MYÖNTÄMINEN

Kunnalle tulevien suoritusten muuttamista ja niistä vapauttamista perustellusta syystä on oikeus tehdä hallintosäännössä määritellyillä viranhaltijoilla myönnettyjen määrärahojen rajoissa. Hallintosäännön mukainen päätösvalta voidaan delegoida eteenpäin erillisellä delegointipäätöksellä. Suoritusten lykkääminen, muuttaminen, vapauttaminen edellyttää hallinnollisen päätöksen tekemistä.

Suoritusten lykkäämisen, muuttamisen, vapauttamisen eurorajat ovat:

Toimialan/liikelaitoksen johtaja enintään 50 000 euroa ja kunnanhallitus yli 50 000 euroa.

6. SAATAVIEN PERINTÄ JA POISTAMINEN TILISTÄ

Epävarmat yli vuoden vanhat saamiset poistetaan epäkuranteina kirjanpidosta. Poistoista päättää talousjohtaja hallintojohtajan päätösvaltan delegointipäätöksen perusteella. Perintätoimia täytyy jatkaa luottotappiokirjauksista huolimatta, mikäli perintään on perusteet olemassa.

Velkajärjestelyihin, pakkohuutokaappoihin ja konkurssi-valvontoihin liittyvät selvitykset tehdään keskitetysti kunnan hallintopalveluissa/ perintäpalveluiden tuottajalla toimialojen kanssa yhteistyössä.

7. ARVONLISÄVERON VAIKUTUKSIA

Arvonlisäveron yleinen verokanta on toistaiseksi 24. Elintarvikkeissa, ravintola- ja ateriapalveluissa sekä muissa arvonlisäverolain 85 § mukaisissa tuotteissa verokanta on 14 %. Arvonlisäverolain 85 a §:n mukaisissa tuotteissa ja palveluissa verokanta on 10 %. Näitä ovat muun muassa lääkkeet, kirjat, henkilökuljetus, majoituspalvelut, urheilu- ja viihdetapahtumien pääsymaksut.

Suomessa tapahtuvat henkilökuljetuspalvelut vapautetaan väliaikaisesti arvonlisäverosta. Vapautukseen liittyvä oikeus vähentää hankintoihin sisältyvä arvonlisävero. Muutos on voimassa 1.1. - 30.4.2023. Sähkön myyntiin sovellettavaa arvonlisäverokantaa alennetaan 24 prosentista 10 prosenttiin. Arvonlisäverokannan alentaminen koskee ainoastaan sähkön myyntiä, ei esimerkiksi

sähkön siirtohintaan ja sähköveroon kohdistuvaa arvonlisäveroa. Alennettua verokantaa sovelletaan 1.12.2022 - 30.4.2023 tapahtuvaan sähkön myyntiin.

Kunnan toiminnot jakautuvat verolliseen ja verottomaan. Arvonlisävero saadaan vähentää verollisessa toiminnassa. Verottomassa toiminnassa suoritettu veromäärä saadaan valtiolta palautuksena.

Tulosalueen määrärahoissa on mukana vain veron perusteena oleva hankintahinta (ei alv:a). Arvonlisäveroon liittyviä kirjaus- ym. ohjeita antaa kunnan talouspalvelut.

Nurmijärvi

Laskennallinen 5 %:n alv

Kunta saa ottaa palautuksena laskennallista arvonlisäveroa 5 % palvelun loppuhinnasta mm. terveydenhoidon, sairaanhoidon ja sosiaalihuollon arvonlisäverottomista hankinnoista sekä tällaisen toiminnan harjoittajalle myönnetystä avustuksesta. KHO:n 15.9.2008 antaman ratkaisun mukaan on kysymys palautukseen oikeuttavasta kunnan antamasta tuesta toiminnan harjoittajalle silloinkin, kun tuki tai avustus maksetaan toiminnan harjoittajalle kolmannen osapuolen (mm. Kela) kautta. Näitä hankintoja tekevät henkilöstöpalvelut ja liikunta- ja palvelut. Kyse on yksityisen palvelun ns. ”piiloveron” vähentäminen ja palvelun saattaminen kilpailukyiseksi vastaavan julkisen palvelun kanssa. Kunnan kannalta on tärkeää, että kyseinen arvonlisäveron palautusmahdollisuus tulee toimialojen toimesta hyödynnettyä.

Edustusmenojen ja yksityiskulujen alv-käytäntö ja laskujen käsittely

Edustusmenojen arvonlisävero ei ole palautus- tai vähennyskelpoista. Edustuksen voidaan katsoa olevan esim. asiakkaisiin, yhteistyökumppaneina vaikuttaviin henkilöihin kohdistuvaa vieraanvaraisuutta tai muuta huomaavaisuutta. Edustus kohdistuu yleensä ennalta yksilöityyn, suppeahkoon henkilöpiiriin ja kunnan ulkopuolisiin tahoihin. Edustusmenoja eivät siten ole esimerkiksi kunnan sisäisissä neuvotteluissa, koulutustilaisuuksissa tai muissa kokouksissa tarjottavista aterioista ja juomista aiheutuneet menot silloin, kun ne liittyvät työtehtäviin.

Edustustarkoitukseen käytettäviä vähennyskeltottomia hyödykkeitä ovat esim. ateriat ja juomat. Vähennyskeltottomuus koskee sekä kunnan omissa tiloissa, että muualla tapahtuvaa edustamista.

Tarjoilu- ym. laskut tulee varmentaa siten, että tositteesta voi verottaja ja muu viranomainen selkeästi todeta, onko kyseessä edustuskulu vai työtoimintaan liittyvä kulu.

Laskussa tai laskun liitteenä olevassa tositteessa on oltava merkittynä aina seuraavat tiedot:

- tilaisuuden nimi ja tarkoitus
- tilaisuudessa läsnä olleet henkilöt, joko yksitään lueteltuna tai jos on kysymys suuremmasta ryhmästä, maininta ryhmästä.

Laskun hyväksyjä ratkaisee, onko kysymyksessä edustus vai työtoimintaan liittyvä tilaisuus. Tällöin merkitään las-

kuun kommentti ”edustus”, jos on kysymyksessä edustustilaisuus tai ”työkokous”, jos on kysymyksessä työhön liittyvä tilaisuus.

Hotelliaamiaisen arvonlisävero on vähennys- ja palautusrajoitteista (KHO 30.6.2005 T 1672). Työnantajalla ei ole oikeutta vähentää eikä saada palautuksena aamiaisen hintaan sisältyvää arvonlisäveroa, koska työntekijän ateriointikustannukset ovat yksityiskuluja.

Arvonlisäverolliset matkalaskut ym. kunnan puolesta maksettavat laskut

Pääsääntöisesti kaikista kunnan hankinnoista on saatava Nurmijärven kunnalle osoitettu arvonlisäverolain laskumerkintävaatimukset täyttävä lasku.

Euroopan unionin laskutusdirektiivin mukainen kevennettyjen laskumerkintävaatimusten alaraja on 400 euroa. Kevennetty laskumerkintävaatimukset riittävät tarjoilupalvelu- ja henkilökuljetuslaskuissa sekä esim. pysäköintimittareiden tulostamisissa tositteissa. Itse maksettua suoritusta kunnalta veloittaessa on mukaan liitettävä alkuperäinen kevennetty laskumerkintä täyttävä kuitti maksusta sekä selvitys sen perusteesta.

Etuisuuksien vastaanottamisesta

Henkilöstölle ja luottamushenkilöille tarjottavien etuisuuksien hyväksymisessä on noudatettava etuisuuksien vastaanottamisesta annettuja ohjeita (Kh 28.11.2005 § 348; SKL yleiskirje 27.10.2005).

Rakennuspalvelujen käännetty arvonlisäverovelvollisuus

Arvonlisäverotuksessa verovelvollinen on yleensä myyjä. Rakennusalan käännetty verovelvollisuus tarkoittaa sitä, että tiettyjen rakentamispalvelujen arvonlisäverosta vastaa rakentamispalvelun ostaja eikä myyjä. Silloin ostajan pitää laskea ja maksaa arvonlisävero. Rakentamispalvelujen arvonlisävero on 24 % eli niistä pitää maksaa alv yleisen verokannan mukaan.

Käännettyä verovelvollisuutta sovelletaan aina kun seuraavat ehdot täyttyvät:

1. Myyjä on yritys, joka myy rakentamispalveluja tai antaa työvoimaa vuokralle rakentamispalveluja varten.
2. Ostaja on yritys, joka myy tai vuokraa rakentamispalveluja muuten kuin satunnaisesti – esimerkiksi toistuvasti tai pitkäaikaiseen rakennusprojektiin.

Nurmijärvi

3. Palvelu myydään Suomessa.

Käännettyä verovelvollisuutta ei sovelleta, jos rakentamispalvelun ostaja on yksityishenkilö tai jos ei myydä

palveluja vaan tavaroita, esimerkiksi rakennustarvikkeita. On aina myyjän vastuulla selvittää, täyttääkö ostaja käännetyn verovelvollisuuden ehdot vai onko myyjä vastuussa arvonlisäverosta.

8. AVUSTUKSET

Avustuksista kuuluttaminen ja niiden jakaminen on sovitettava toimialojen kesken tapahtuvaksi niin, että avustusta yhteisön tietyille hankkeelle myönnetään pääasiassa vain yhden toimialan kautta.

Tämä periaate samoin kuin myöhästyneiden hakemusten käsittelytapa on mainittava kuulutettaessa avustuksia haettavaksi.

Kaikki yhteisöille suunnattu rahallinen apu on käsiteltävä kirjanpidossa avustuksena. Avustusmäärien kokonaisuuden hallitsemiseksi toimialan on avustuspäätöksessä mainittava avustuksen enimmäismäärä tai todettava, mitä lisäavustuksia on edelleen mahdollista saada myönnettävän avustuksen lisäksi.

9. OSTOLASKUT

Käteisalennukset on hyödynnettävä laskuista ja viivästyseuraamukset on vältettävä. Jo tarjouspyyntöjen yhteydessä tai tilausta tehtäessä on sovittava ostolaskujen maksuehto. Yleisesti suositellaan ehdoksi vähintään 30 pv netto.

Alle 30 euron laskuja ei jaeta/kirjata usealle toiminnolle.

Mikäli viivästyseuraamuksia syntyy jostain perustelusta syystä ostotapahtumassa, on useamman laskentayksikön yhteinen alle 100 euron viivästyseuraamus kirjattava kokonaan kustannuspaikalle, jonka osuus on suurin. Näin vältetään lisätyökustannuksia.

Yleinen viivästyskorko vuodelle 2023 ilmoitetaan erikseen intran taloussivuilla.

Ostot luotolla

Kunnan toimialat ovat tehneet sopimuksia joidenkin tukkuliikkeiden ja kauppaliikkeiden kanssa luotolla ostoista "tiliasiakkaina".

Tiliasiakkuuksissa noudatetaan jatkossa saman sisältöisiä periaatteita kuin alitilityskassoissa:

Toimialan talousvastaavan esittämänä:

- talusjohtaja tekee päätöksen/ antaa luvan "luotolla ostamiseen"
- luotolle määrätään enimmäisraja (luottolimiitti)
- luottolimiitin käyttäjät nimetään
- luottolimiittiä käyttävän toimialan laskujen hyväksyjä vastaa ostojen oikeellisuudesta

Ensisijaisesti tulee käyttää kunnan kilpailuttamia toimittajia ja kunnan mm. Aleksian palveluja, jolloin luotolla ostot rajataan minimiin.

Luottokorttien käyttö

Kunnanjohtaja päättää käytettävistä luottokorteista, niiden käyttäjistä ja niihin liittyvistä ehdoista.

10. HARMAAN TALOUDEN TORJUNTA

Harmaan talouden torjunnasta on kunnanhallitus antanut joulukuussa 2012 ohjeet, jotka on julkaistu Myllyssä kohdassa: Tekemisen tukena/Talous/Sisäinen valvonta ja tilintarkastus

Nurmijärvi

11. UUDISRAKENTAMINEN, KAAVOITUS- JA MAANKÄYTÖN TAVOITEOHJELMA

Tekninen lautakunta päättää vuoden alussa talonrakennuksen työohjelmasta. Ohjelma annetaan tiedoksi kunnanhallitukselle, valtuustolle sekä toimialoille ja sen toteutumisesta raportoidaan osavuosikatsauksessa ja toimintakertomuksessa.

Tekninen lautakunta päättää kunnallistekniikan sekä liikunta- ja virkistyskohteiden rakennusohjelmien tarkistamisesta vastaamaan valtuuston hyväksymää määrärahasa ja talousarvion tavoitteita ja perusteluja. Oh-

jelma annetaan tiedoksi kunnanhallitukselle, valtuustolle sekä tarpeellisin osin toimialoille ja sen toteutumisesta raportoidaan osavuosikatsauksessa (OVK II) ja toimintakertomuksessa.

Asemakaavoitus- ja rakennuslautakunta raportoi ohjeellisena hyväksytyt asemakaavoitusohjelman toteutumisesta ja elinvoimalautakunta ohjeellisena hyväksytyt yleiskaavoituksen sekä maankäytön tavoiteohjelman toteutumisesta osavuosikatsauksessa (OVK II) ja toimintakertomuksessa.

12. KONSERNIHALLINTO

Kunnan konserniohjeissa on käsitelty kuntaemon ja kunnan tytäryhteisöiden välistä toimintaa sekä kunnan omistajaohjausta.

Osakeyhtiölain mukaan yhtiön hallitus huolehtii yhtiön hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä.

Tytäryhteisöjen tulee toimittaa vuosittain kunnanhallituksen antaman aikataulun mukaisesti kunnanhallitukselle:

- taloussuunnitelma, johon sisältyy tulos- ja rahoituslaskelma sekä investointisuunnitelma. Taloussuunnitelman tulee olla vähintään kolmevuotinen ja siitä tulee käydä ilmi tytäryhteisöille asetetut toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Tytäryhteisön talousarvio toimitetaan kunnanhallitukselle tiedoksi.
- osavuosikatsaukset ja toimintakertomus. Osavuosikatsausten yhteydessä liitteenä tulee toimittaa seuraavat raportit:
- talousarvion toteutuminen tuloslaskelman muodossa
- osavuosikatsausten yhteydessä arvio talousarvion toteutumisesta koko vuodelta
- selvitys rahoitusasemasta/ rahoituslaskelma
- osavuosikatsauksissa selvitys vuosittain asetettujen tavoitteiden toteutumisesta
- lähiajan merkittävimmät toiminnalliset ja taloudelliset tapahtumat tärkeimmät tunnusluvut
- lainat per asukas.

Tilinpäätös ja toimintakertomus laaditaan kirjanpitolain ja osakeyhtiölain 8 luvun säännösten mukaisesti.

Kuntakonserniin kuuluvissa yhteisöissä noudatetaan kuntalain ja kirjanpitolain mukaisia kirjanpito- ja tilinpäätösperiaatteita sekä määräyksiä.

Kuntalain 114 §:n mukaan kunnan, joka tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin, tulee laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätös. Konsernitilinpäätös tulee laatia samalta päivältä kuin kunnan tilinpäätös. Konsernitilinpäätös laaditaan konserniyhteisöjen taseiden ja tuloslaskelmien sekä niiden liitetietojen yhdistelmänä. Konsernitilinpäätökseen sisällytetään lisäksi konsernin rahoituslaskelma, jossa annetaan selvitys kuntakonsernin varojen hankinnasta ja niiden käytöstä. Tilikaudelta on laadittava tilinpäätös, joka on saatettava valtuuston käsiteltäväksi tilikautta seuraavan vuoden kesäkuun loppuun mennessä. Kunnan tilikausi on kalenterivuosi, joten tytäryhteisöillä on oltava myös kalenterivuotta vastaava tilikausi.

Talouspalvelut antavat tarvittaessa yksityiskohtaisia ohjeita osakkuus- ja tytäryhteisöille tietojen antamiseksi konsernitilinpäätöstä varten. Konserniyhteisöjen tulee toimittaa tilinpäätöstiedot kuntaan **viimeistään 29.2.2024 tilikaudelta 2023** ja lopulliset tilinpäätökset vastuuvapauspäätöksineen niiden valmistuttua. Tarkeempi aikataulu annetaan vuoden lopussa konsernikirjeessä.

Valtuusto valitsee tarkastuslautakunnan valmistelusta tilintarkastajan tai tilintarkastusyhteisön kunnalle uuden valtuustokauden alussa. Kunnan vastuullinen tarkastusyhteisö valitaan myös tytäryhteisöjen tilintarkastajaksi. Näin varmistetaan konserniyhteyden säilyminen kunnallisessa tilintarkastuksessa. Yhteisön tilintarkastajan valinnasta päättää ao. tytäryhteisön toimitus.

Suunnitelman mukaisten poistojen laskenta kuntakonsernissa suoritetaan kunnanvaltuuston hyväksymän poistosuunnitelman perusteella.

Konsernitilinpäätös 2023

Tilikartat konsernitilinpäätöksen tulos- ja rahoituslaskelmaa sekä tasetta varten pitää suunnitella kunnan tytäryhteisöissä jo talousarviovuoden 2023 alussa niin, että kunnan ja kyseisten yhteisöjen tilinpidosta saadaan vaihtaa laadittua kuntalain edellyttämä konsernitulos- ja

rahoituslaskelma sekä konsernitase eliminointeinen tilivuodelta 2023. Vuoden 2023 tilikartat löytyvät intrasta, talouden sivuilta sekä Sarastian Extranetistä.

13. HANKINNAT JA VARASTOT

Kunnan hankkimiseen sisältyy hankintalain mukainen kilpailuttaminen, toimittajan valintaa koskeva päätöksenteko, hankinta- ja palvelu- ja markkinaoikeusvalitusten hoitaminen, sopimusten teko ja hallinta (reklamaatiot, toimitushäiriöt, hinnantarkistukset, vähäiset sopimusmuutokset, optiokausien käyttäminen, tilaajavastuulain mukaiset selvitykset, sopimuksen purku tai irtisanominen). Tavaroiden ja palvelujen tilaaminen ei ole hankintaa vaan hankintapäätöksen täytäntöönpanoa. Tilaamisen sopimustoimittajilta hoitaa toimialoilla ne henkilöt, joilla on tilausoikeus.

Hallintosäännön mukaan toimialat kilpailuttavat omat hankintansa ja hankintapalvelut kilpailuttavat keskitetyt hankinnat, eli useamman kuin yhden toimialan hankinnat.

Tietoa ja ohjeistusta hankinnoista ja voimassa olevista hankintasopimuksista löytyy intrasta hankinnat -sivuilta ja kunnan kotisivuilta.

Hankinnoissa noudatetaan hankintalainsäädäntöä, kunnan hankintaohjeita, kunnan muita sääntöjä ja kunnan hallituksen mahdollisesti antamia ohjeita. Hankintojen toteutuksessa korostetaan suunnitelmallisuuden tärkeyttä.

Vesilaitoksen hankinnoissa noudatetaan erityisalojen hankintalainsäädäntöä, kunnan hankintaohjeita, kunnan muita sääntöjä sekä vesilaitoksen johtokunnan ja kunnan hallituksen mahdollisesti antamia ohjeita. Pääsääntöisesti kaikki urakat, palvelut ja tavarahankinnat kilpailutetaan. Vesilaitos voi hankkia suoraan hankintana erityisalojen hankintalain mukaisin perustein erilaisia hankintoja, joiden hankkiminen tietyltä toimittajalta on perusteltua toiminnan/suunnittelun jatkuvuuden ja varmuuden tai toimittajan erityisosaamisen perusteella vesihuollon huoltovarmuuskriittisyyden takia.

Kunnan omia palveluja korvaavien uusien palveluiden kilpailuttamisesta/ostosta on tehtävä periaatepäätös (kunnan hallitus, lautakunta, viranhaltija) ennen kilpailuttamiseen ryhtymistä. Järjestettäessä uusia tai lisäpalveluja on kilpailutuskohteeksi tuoteistettava ja/tai tehtävä kustannuslaskelmat ja selvitykset eri toiminta-/hankintavaihtoehtomalleista. Talouspalvelut avustavat pyydetessä laskelmien laadinnassa.

Hankintalainsäädännön mukainen hankintojen kilpailuttamisvelvollisuus koskee myös kaikkia kunnan tytäryhteisöjä. Konsernin sisäisiä hankintoja suunniteltaessa hankintasäännösten asettamat reunaehdot ja rajoitukset on tytäryhteisöissä otettava huomioon. Konserniohjeiden luvussa 8 on ohjeistettu asiasta.

Päätöksentekorajat ja hankintavaltuudet

Hankintojen päätöksentekorajat ja hankintavaltuudet on määritelty hallintosäännössä ja delegointipäätöksissä.

Tavaroiden ja palvelujen tilaamisen sopimustoimittajilta ja yksittäiset reklamaatiot hoitaa se toimiala, joka tavaroita tai palveluja tarvitsee, käyttää ja niitä tilaa.

Hankinnan ennakoidulla arvolla tarkoitetaan hankinnan suurinta mahdollista arvonlisäverotonta kokonaisarvoa koko sopimuskauden ajalta optiokaudet mukaan lasketuna. Toistaiseksi voimassa olevan sopimuksen kohdalla käytetään laskennallisena sopimuskautena 48 kuukautta. Pienhankinnalla tarkoitetaan hankinta-arvoltaan alle 60 000 euron (0 % alv) hankintaa.

Nurmijärvi

Tytäryhteisöt voivat ja niiden tulisi hyödyntää kunnan voimassa olevia puite- ja muita hankintasopimuksia ja sisäisiä palveluja. Hankintapalvelut antaa neuvontaa tarpeen mukaan myös tytär yhteisöille.

Kunnalla on yksi taseperusteinen varasto; keskusvarasto. Tarpeetonta varastointia on vältettävä sekä näissä, että ns. talousarvioperusteisissa käsivarastoissa.

Päätöksentekorajat

1. Hankintavaltuudet on määritelty hallintosäännössä. Toimialajohtaja ja liikelaitosjohtaja päättävät tehtäväalueeltaan koskevista hankinnoista kunnan hankintaohjeiden mukaisesti, ellei toimivaltaa ole hallintosäännössä tai muutoin määrätty toiselle viranomaiselle. Toimialajohtajat ja liikelaitosjohtajat ovat delegoineet päätösvaltaansa eteenpäin ja delegointipäätökset löytyvät kunnan intrasta hallinnon alta kohdasta ”Strategia ja säännöt”.

Kunnanhallitus päättää varastojen perustamisesta ja toimialajohtaja varaston ylärajan arvon ja varastolisän määrän (sisäisen valvonnan ohje 3.8.7). Varastojen pääoma-arvoja, tuotevalikoimaa ja tuotteiden kiertonopeutta seurataan varastoja ylläpitävien toimialojen toimesta ja niistä raportoidaan tarpeellisin osin muun raportoinnin yhteydessä.

2. Hankinta-asiakirjojen allekirjoittaminen

Hankintasopimuksen allekirjoittaa hankintapäätöksen tehnyt viranomainen. Mikäli hankintapäätöksen tehnyt viranomainen on toimitilin, allekirjoittaa toimitilimen esittelijä hankintasopimuksen. Hankintasopimuksen toimeenpanoa edellyttävät asiakirjat allekirjoittaa hankintapäätöksen tehnyt viranhaltija ja toimitilimen hankintapäätöksissä toimitilimen ko. hankinnasta vastaava esittelijä.

NURMIJÄRVEN KUNNANHALLITUS

Outi Mäkelä
kunnanjohtaja

Erno Kontio
talusjohtaja

Jakelu Mylly
Kunnan johtoryhmä
Kunnan talousvastaavat
Päällikköjakelu
Kunnan tytär yhteisöt